

ПРОЛОГ

14 січня

Уанчако, Перуанське узбережжя

Тієї середина скінчилася доля Хуана Нарсісо Уканьяна, але світ навіть не помітив цього.

У певному вищому контексті це сталося остаточно лише за кілька тижнів, проте ім'я Уканьяна навіть не згадали. Він був просто одним із багатьох. Якби була змога безпосередньо запитати його, що відбулося вдосвіта того дня, стали б очевидні паралелі з іншими десь такими самими подіями, які сталися одночасно на всій земній кулі. Можливо, думка цього рибалки, дарма що зумовлена його наївним поглядом на світ, розкрила б цілу низку складних взаємозв'язків, які тільки згодом стали очевидними. Але ані Хуан Нарсісо Уканьян, ані Тихий океан коло берега Уанчако на півночі Перу нічого не сповістили. Уканьян був німий, мов риба, яку ловив усе своє життя. Коли його ім'я нарешті опинилося серед статистичних даних, події вже перейшли на інший етап, а можливі твердження про перебування самого Уканьяна мали лише другорядне значення.

Тим паче, що, починаючи від 14 січня, не було нікого, хто б цікавився ним і його справами.

Принаймні Уканьян бачив, хоча мав від того небагато радості, що Уанчако з плином літ став одним із популярних у світі райських морських курортів. Рибалка нічого не мав від віри іноземців, мовляв, світ у порядку там, де місцеві рибалки випливають у море на привабливих архаїчних очеретяних човнах. Архаїчним було радше те, що вони взагалі ще випливають. Адже більша частина земляків заробляла гроші на траулерах-рибзаводах і на фабриках із виробництва рибного борошна і риб'ячого жиру, завдяки яким Перу, незважаючи на мінливий обсяг вилову, незмінно перебував на вершині

риболовецьких країн разом із Чилі, Росією, США і провідними країнами Азії. Незважаючи на Ель-Ніньйо, Уанчако розростається на всі боки, там будували готель за готелем, бездумно жертвуючи останніми природними заповідниками. Зрештою, всі якимсь чином справляли свої обладки. Усі, за винятком Уканьяна, йому навряд чи лишилося щось більше за мальовничий човен, такий собі *caballito*, «коник», як колись називали конкістадори тубільні човни. Але видавалося, що скоро й тих *caballitos* уже не буде.

Початок нового сторіччя вочевидь вирішив відкинути Уканьяна.

А тим часом він уже не панував над своїми відчуттями. З одного боку, почувався покараним. З боку Ель-Ніньйо, що спустошив Перу, відколи люди пам'ятали себе, і проти нього годі було щось удіяти. З боку захисників довкілля, що на з'їздах говорили про надмірний вилов риби і суцільні вирубки, тож можна було майже бачити, як голови політиків повільно повертаються й дивляться на власників риболовецького флоту, аж поки вони раптом здогадалися, що дивляться в дзеркало. Тоді їхні погляди звернулися на Уканьяна, що й про екологічну катастрофу нічого не знав. Він не просив ані про присутність плавучих рибзаводів, ані про японські та корейські траулери, які на межі двохсотмильної зони тільки й чекали нагоди поживитися місцевими рибними ресурсами. Не мав Уканьян за собою ніякої провини, а тим часом навряд чи вже міг вірити собі самому. Це було зовсім інше відчуття, він раптом став почуватися виснаженим. Здавалося, ніби виловив у морі мільйон тонн тунця і макрелі.

Уканьян мав двадцять вісім років і був одним з останніх самотійних рибалок.

Усі п'ятеро його старших братів працювали в Лімі. Вони вважали його за недоумка, бо ж він був ладен впливати в море на човні, навряд чи більшому за попередника дошки для серфінгу, щоб у далеких і спустошених прибережних водах чекати тунців і макрелей, які не припливали. Брати намагалися втовкмачити йому, що мертвого вже не воскресити. Але в сина зберігався дух батька, що, незважаючи на свої майже сімдесят років, щодня виходив у море. Принаймні ще кілька тижнів тому. Тепер старий Уканьян уже не ходить у море. Він із дивним кашлем і плямами на обличчі лежить удома і, здається, мало-помалу втрачає розум, і Хуан Нарсісо твердо вирішив, що зможе підтримувати життя старого, поки не відцурається традиційного способу життя.

Предки Уканьянів, племена юнга і моче, понад тисячу років використовували очеретяні човни ще до того, як у країну прибули іспанці. Предки жили в прибережному регіоні від північного краю аж до місцевості, де нині стоїть місто Піско, і постачали рибою могутнє місто Чан-Чан. Тієї пори на цій території було багато вачак, прибережних боліт, живлених підземними прісними джерелами. Там росло багато очерету, зі стебел якого Уканьян і решта рибалок і досі зв'язували свої човники, — точнісінько так, як і предки в давнину. Для будівництва *caballito* треба мати вправність і внутрішній спокій. Конструкція своєрідна. Три або чотири метри завдовжки, з гострим, високо піднятим носом і легенький, мов пір'їнка, човник із пучків очерету був практично непотопельним. За давніх часів тисячі таких човників розтинали хвилі в прибережному регіоні, що мав назву «Золота рибка», бо там навіть у погані дні рибалки поверталися з багатим виловом, який тепер рибалки на кшталт Уканьяна могли бачити тільки в найсміливіших сновиддях. Але зникли й болота, а з ними й очерет.

Ель-Нінью можна було принаймні обрахувати. Що два роки десь різдвяної пори загалом холодна Гумбольдтова течія нагрівалася завдяки пасатним вітрам і бідніла на поживні речовини, тож макрелі, тунці й сардини навіть не показувалися, бо не мали що їсти. Тому предки Уканьяна й назвали той феномен Ель-Нінью, це слово у вільному перекладі означає «дитина». Інколи Ель-Нінью лише трохи збурить природу, але кожні чотири або п'ять років посилає на людей небесні карі, немов прагнучи стерти їх із лиця землі. Вихори, страхітливі зливи і вбивчі мулисті лавини щоразу забирали життя сотень людей. Ель-Нінью приходив і відходив, так було завжди. З ним аж ніяк не можна було заприятелювати, але доводилось пристосуватися до нього. Та відколи тихоокеанське багатство стало зникати в риболовецьких тралах, і то таких завширшки, щоб між краями пролетіло дванадцять великих реактивних літаків, молитви вже не допомагали.

Поки хвилі хитали човен Уканьяна, у нього в голові, можливо, промайнула думка, що він справді дурний. Дурний і винний. Ми всі винні, бо зв'язалися з християнським святим, який нічого не може вдіяти ані проти Ель-Нінью, ані проти риболовецьких компаній і державних угод.

Давніше, думав Уканьян, ми мали в Перу шаманів. Уканьян знав з оповідок про знахідку археологів у давньому доколумбовому храмі

поблизу від міста Трухільйо, одразу за Місячною пірамідою. Там лежало дев'яносто скелетів. Чоловіки, жінки та діти, убиті або заколоті. У відчайдушній спробі зупинити повені 560-го року, верховні жерці пожертвували життям дев'яноста чоловік, і Ель-Нін'йо подався геть.

Кого треба віддати в жертву, щоб зупинити надмірний вилов риби?

Уканьян здригнувся від своїх думок. Він був добрий християнин. Він любив Ісуса Христа і любив Сан Педро, святого — покровителя рибалок. Не минало жодного свята Сан Педро, коли дерев'яну по-стать святого носили в човні від села до села, у якому він не брав би щирої участі. І все ж! До полудня всі сходилися до церкви, а вночі палили справжні багаття. Шаманізм буяв махровим цвітом. Але який Бог міг би допомогти, коли навіть Ель-Нін'йо запевняв, що не має нічого спільного з новим лихом рибалок, його вплив обмежувався збуренням сил природи, тоді як усе інше було справою політиків та лобістів?

Уканьян глянув на небо і примружив очі.

Заповідалося на погідний день.

Тієї пори північний захід Перу становив досконалу гармонію. Уже кілька днів на небі не було й хмаринки. Серфінгісти такої ранньої пори ще лежали в ліжках. Уканьян у своєму *caballito*, мабуть, уже пів години веслував у відкрите море назустріч лагідним хвилям разом із кільканадцятьма іншими рибалками, і то ще до сходу сонця. Тільки тепер воно поволі стало показуватись з-поза туманних гір і затопило море пастельними барвами. Безкінечна, ще трохи сріблиста далечінь набула ніжно-блакитної барви. На обрії бовваніли контури величезних пароплавів, які пливли в Ліму.

Уканьян, байдужий до краси дедалі яснішого ранку, сягнув рукою назад і дістав *calcal*, традиційну червону мережу рибалок на *caballito*, завдовжки в кілька метрів із різними за розміром гачками навколо. Він пильно придивився до гарно виплетених вічок. Потім підвівся і стояв у човні. Очеретяні човники мали небагато внутрішнього простору, щоб затишно сидіти, зате на кормі було досить місця для спорядження і мережі. Весло — половину розрізаного навіпіл стовбура гуаякіля, який у Перу більше ніде не використовували — він поклав упоперек човна перед собою. Воно належало ще його батькові. Син узяв це весло, щоб старий батько міг відчувати силу,

з якою Хуан Нарсісо опускав його у воду. Відколи батько захворів, Хуан щовечора клав весло коло нього, і ще й право на те весло, щоб батько відчував дальше існування традиції, сенсу свого життя.

Син сподівався, що батько впізнає, що саме торкається його боку. А рідного сина він уже не впізнавав.

Уканьян закінчив огляд *calcal*. Він оглядав ще на березі, але мережа була дорога, тож зайва пильність не завадить. Утрата мережі означала кінець роботи. Уканьян хотів стояти на боці тих, хто програв у грі в покер за рештки ресурсів Тихого океану, але й у думці не мав припуститися бодай найменшого недбальства або звіратися пляшці. Ніщо не було для нього ще більш нестерпним, ніж вигляд тих, хто втратив надію й занастив свій човен і мережу. Уканьян знав, що був би ладен убити, якби побачив таку картину, глянувши в дзеркало.

Уканьян роззирнувся. Увесь простір моря по обидва боки від нього, хоч як далеко дививсь, заповонила флотилія *caballitos*, які виплили цього ранку разом із ним, відійшовши десь на кілометр від берега. Хвиль майже не було. Кілька наступних годин рибалки, терплячі аж до фаталізму, проведуть у морі. Тим часом до них долучилися більші, дерев'яні човни, а один траулер проминув їх і рушив у відкрите море.

Уканьян нерішуче придивлявся, як чоловіки та жінки одне за одним опускали у воду мережі, ретельно дбаючи при цьому, щоб вони були міцно прив'язані лінвою до човна. Круглі червоні поплавці полискували на поверхні води. Уканьян знав, що вже і йому пора закидати мережу, але думав про вчорашній день і не робив нічого, тільки далі перебирав думки.

Кілька сардинок. Оце й увесь учорашній вилов.

Уканьян стежив очима за траулером, що дедалі меншав. Цього року теж був Ель-Ніньйо, проте, як порівняти з іншими роками, майже не завдав шкоди. Поки Ель-Ніньйо дотримується певних меж, він показує іноді своє друге обличчя, усміхнене і зичливе. Приваблені сприятливішими температурами, у Гумбольдтову течію запливають великі жовтопері тунці й риби-молоти, хоча звичайно їм там незатишно. У такому разі на різдвяний стіл потрапляють ласі шматочки. Щоправда, спершу чимало малих рибок опиняються в шлунках великих, а не в мережах рибалок, але ж не можна мати все одразу. Той, хто в такі дні, як оцей, впливе далі в море, матиме шанси привезти додому велику рибину.

Пусті думки. *Caballito* не виходять так далеко в море. Коли збереться кілька човників, вони інколи запливають і на десять кілометрів від берега. Човники добре витримують розбурхане море, бо просто ковзають по гребенях хвиль. Небезпеку на такій відстані від берега становить течія. Коли вона до того ж швидка, а вітер дме від берега, слід покладатися лише на весло і силу м'язів, щоб дістатися берега.

Дехто уже не повертався.

Уканьян випростано й непорушно стояв над зв'язаним очеретом. У світанковому світлі почалося чекання на рибні табуни, які навряд чи з'являться й сьогодні. Уканьян став шукати траулер у тихоокеанській далечині. Були часи, коли він легко знайшов би собі роботу на одному з великих кораблів або на фабриці з виробництва рибного борошна, але вони вже минулися. Після спустошливих Ель-Нін'йо наприкінці 1990-х років утратили роботу навіть робітники на фабриках. Великі табуни сардин уже не повернулися.

Що він має робити? Він просто не може прожити ще один день без вилову.

Ти міг би навчати дівчат серфінгу.

Це була альтернатива. Праця в одному з незліченних готелів, під могутністю яких зіщулилося давнє Уанчако. Ловити туристів. Ходити в кумедних курточках. Змішувати коктейлі. Або викликати крики захвату в розбещених американок. Під час серфінгу, катання на водних лижах, пізно ввечері в кімнатах.

Але батько одразу б і помер, якби Хуан перерівав пуповину з минувиною. Дарма, що старий був уже не при розумі, він усе-таки має відчувати, що син утратив віру.

Уканьян стиснув кулаки, аж побіліли щиколотки. Потім підняв весло й рішуче, докладаючи всю силу, поплив услід за траулером, що зникав. Його рухи були енергійні, поривчасті від гніву. З кожним помахом весла збільшувалася відстань від решти човників. Уканьян швидко плив уперед. Він знав: сьогодні не буде раптових крутих хвиль, підступної течії, північно-західного вітру, який перешкоджатиме поверненню. Якщо він не ризикне сьогодні, то вже ніколи. У глибоких водах і досі є малі та великі тунці й макрелі, і вони там не тільки для траулера. Ця риба належить і йому.

Минуло чимало часу, Уканьян припинив веслувати й озирнувся. Уанчако з тісною міською забудовою видавався тепер маленьким.

Навколо себе Уканьян бачив тільки воду. Жодного човника, власник якого наслідував би його приклад. Мала флотилія лишилася далеко позаду.

Давніше в Перу була пустеля, розповідав колись батько, у глибині країни. А тепер ми вже маємо дві пустелі, і друга пустеля — море, одразу за нашим порогом. Ми стали пустельними жителями, які бояться дощу.

Уканьян ще був надто близько від берега.

Щосили загрибаючи й пливучи далі, він відчував, як до нього повертається колишня впевненість. Його майже опанував піднесений настрій, і він уявив собі, що безкінечно скакатиме по воді на своєму човнику-конику, туди, де під поверхнею води сновигають тисячі лискучих сріблених спинок, де на сонці іскряться фонтани, де з води виривається сіра спина кита, де стрибають меч-риби. Весло раз по раз опускалося у воду і несло його далі, геть від смороду зради. Руки Уканьяна ворухилися немов самі по собі, а коли він знову опустив весло і озирнувся, рибальське село було лише квадратним контуром із білими цятками навколо, які світилися на сонці; то була дедалі ширша пліснява нової доби — готелі.

Уканьян відчув, як у душу заповзає страх. Він ще ніколи не наважувався запливати так далеко в океан. Не на *caballito*. Тоді було, кат його зна, щось інше. Треба мати дошки під ногами, а не дрібну гостроносу в'язку очерету під задом. Ранковий туман над чимсь далеким може, звичайно, ошукати його, але між ним і Уанчако пролягло тепер, безперечно, кілометрів дванадцять, а то й більше.

Уканьян був сам.

Якийсь час не робив нічого. Коротко помолився Сан Педро, щоб той живого й цілого доставив його додому, і то з човном, повним риби. Потім глибоко вдихнув солонувате ранкове повітря, дістав *calcal* і без поспіху опустив у воду. Мережа з гачками поступово зникала в склистій пітьмі, аж поки коло човника лишився тільки червоний поплавець.

Що мало статися? Погода була чудова, крім того, Уканьян точно знав, де він перебуває. Десять тут зовсім поблизу з дна моря підіймається масив застиглої лави, невеличкий, розколений гірський хребет. Його верхівки мало не сягають поверхні води. На них оселились морські анемони, мушлі й краби. Безліч дрібних рибок знайшли собі притулок у розколинах і западинах. Але навідуються

й великі — тунці і риби-мечі — й полюють маленьких. Для траулєрів ловити рибу тут небезпечно, вони наражаються на ризик пробити корпус на гострих скелястих піках, крім того, цей район не досить багатий на рибу для успішного лову.

А от для мужнього вершника на *caballito* риби більше, ніж досить.

Уканьян уперше за той день засміявся. Його похитувало зверху вниз. Тут хвилі були вищі, ніж безпосередньо коло берега, але він і далі почувався затишно на очеретяному човні. Потягнувся й припружився, дивлячись на блідо-жовте сонце, яке зійшло над горами. Потім знову взявся за весло і кількома рухами спрямував свій *caballito* в течію. Присів і зручно вмовстився, готуючись спостерігати наступну годину поплавець, що танцював на воді трохи поодаль від човна.

Не минуло й години, як Уканьян зловив три тунці. Жирні й лискучі, вони лежали у відкритій заглибині на кормі.

В Уканьяна піднявся настрій. Вилов був найкращий за останні чотири тижні... Він, власне, міг би тепер повертатися, але, якщо він уже тут, можна ще почекати. День почався радісно, а скінчиться, може, ще краще.

Крім того, він, Уканьян, має весь час у світі.

Поки човник поволі плив уздовж рифів, Уканьян попустив трохи більше линву, яка тримала мережу, й придивлявся до поплавця, що підстрибував щораз далі від човна. І ненастанно оглядав поверхню води, чи немає світліших місць, саме там скелі підносились угору. Треба триматися від них на достатній відстані, щоб не пошкодити мережу. Уканьян позіхнув.

Відчув, як легенько шарпнулася линва.

Наступної миті поплавець зник між гребенями хвиль. Потім знову виринув на поверхню, несамовито потанцював кілька секунд і знову зник у глибині.

Уканьян витягав линву. Вона виривалася з рук і обдирала йому шкіру. Він лайнувся. Наступної миті човник нахилився вбік, тож він пустив линву, щоб не втратити рівноваги. Глибоко у воді він бачив червонуватий полиск поплавця. Линва йшла вертикально вниз, була напнута, мов струна, і повільно опускала корму човника у воду.

Що в біса сталося?

Щось потрапило до мережі, щось велике й важке. Можливо, риба-меч. Але риба-меч повинна була б мати більшу швидкість

і тягнути човник за собою. Хоч би що там заплуталось у вічках, воно тягнуло вниз.

Уканьян похапцем спробував знову схопитися за линву. Човен знову шарпнуло. Повело вперед і занурило в хвилі. Коли й Уканьян занурився, вода потрапила йому до легень. Кашляючи і плюючись, він виринув на поверхню й побачив, що човник наполовину затоплений. Гострий ніс стримів вертикально вгору. Піймані тунці з відкритого сховища на кормі знову опинились у воді. Уканьян, побачивши їх у воді, відчув гнів і гіркоту. Тунці були втрачені. Він не міг пірнути за ними, бо ж мав іншу роботу: треба рятувати човен, а отже, й себе.

Почався ясний ранок. Усе марно!

Весло плавало трохи далі. Уканьян не звертав на нього уваги, його можна дістати і згодом. Він з усієї сили метнувся на ніс човника, намагаючись опустити його вниз, Але при цьому знову занурився весь у воду, а з ним і човник, його й далі невблаганно тягнуло вниз. У гарячковому поспіху Уканьян перекотився по гладенькому очерету на корму. Правою рукою він став обмацувати сховище, аж поки знайшов те, що шукав. Слава Сан Педро! Ніж не вимило з човна, і так само й маску для підводного плавання, ще одне найдорожче майно поряд із *calcal*.

Уканьян одним ударом перерізав линву.

Човник одразу став швидко спливати, крутнувши тіло Уканьяна навколо його осі. Він побачив, як крутиться небо над ним, знову занурився головою у воду, а зрештою вже лежав, кашляючи, на очеретяному човнику, що знову спокійно похитувався, наче нічого не сталося.

Приголомшений, Уканьян підвівся. Поплавця ніде не було видно. Він очима шукав весло на поверхні води. Воно плавало неподалік серед хвиль. Уканьян, загрибаючи руками, направив туди човник, аж поки дотягнувся до весла, поклав його перед собою і став роздивлятися навколо.

Атож, там були і вони, оті світліші місця в кришталево прозорій воді.

Уканьян вилаявся гучно і довго. Він підплив надто близько до підводних скель, за які зачепилася мережа. Не диво, що його потягнуло вниз. Ох, він піддався ідіотичним маренням! А там, де мережа, там, звичайно, і поплавець. Якщо мережа зачепилася за скелі, він не може сплисти, бо ж міцно прив'язаний до неї.

Уканьян замислився.

Так ось де й відповідь, отак воно й сталося. І все-таки він дивувався силі, з якою так потягнуло линву, що він уже й смерті зазірав у вічі. Здається, це єдине вірогідне пояснення: мережа зачепилася за скелі, але все інше повивав сумнів.

Пропала мережа!

Він не мав права втратити мережу.

Швидкими ударами весла Уканьян повернув човен туди, де щойно сталася коротенька драма. Вдивлявся вниз і намагався щось роздивитися в прозорій воді, але, крім світліших місць із розмитими контурами, не бачив нічого. Від мережі й поплавця не було й сліду.

Що тут насправді сталося?

Уканьян був моряк. Він усе своє життя провів на морі. Навіть без технічних приладів він знав, що стоїть на тому самому місці. Тут він був змушений перерізати линву, щоб очеретяний човник не розірвало. Десь там унизу його мережа.

Годилося б дістати її.

Але думка пірнути в глибини аж ніяк не тішила Уканьяна. Як і більшість рибалок, — дарма що чудовий плавець, — він, по суті, боявся води. Навряд чи бодай один рибалка по-справжньому любить море. Воно вабить його, щодня по-новому, і чимало рибалок, які все життя ловили рибу, не можуть жити без моря, проте живуть із ним не дуже добре. Море зуживає їхню життєву силу, забирає якусь її частку після кожної риболовлі і лишає висохлу мовчазну постать, від якої вже годі чогось сподіватися, у портових винарнях.

Але ж Уканьян мав свій скарб! Подарунок одного туриста, з яким він торік впливав у море. Він дістав зі сховища маску для підводного плавання, плюнув у неї й ретельно витер слину, щоб маска під водою не запріла. Потім сполоскав маску морською водою, притиснув до обличчя й затягнув ремінець на потилиці. То була досить дорога маска з краями з м'якого латексу, що приємно прилягав до обличчя. Маска не мала акваланга й дихальної трубки, але в них не було й потреби. Уканьян міг затримувати дихання досить довго для того, щоб пірнути на потрібну глибину і зняти мережу зі скелі.

Уканьян міркував, якою великою може бути небезпека, що на нього нападе акула. Загалом на цих широтах немає акул, які могли б становити небезпеку для людини. У рідкісних випадках траплялися риби-молоти, оселедцеві акули і акули-мако, які розривали

рибальські мережі, а втім, далеко від тутешніх місць. А великих білих акул, мабуть, ніколи не бачили коло берегів Перу. Крім того, була відмінність між зануренням у глибокі й відкриті води і зануренням безпосередньо поблизу від скель і рифів, які все-таки певною мірою захищали. На думку Уканьяна, акула аж ніяк не могла потягнути його мережу.

Завинила тільки його неухажність, оце й усе.

Уканьян набрав повні груди повітря й пірнув униз головою в хвилі. Важливо якомога швидше опуститися вниз, бо інакше повітря в легенях триматиме його, наче м'яч, на поверхні. Пливучи вертикально, головою вперед, він швидко збільшував відстань від поверхні. Якщо з човника вода видавалася темною і непроникною, тепер навколо нього був світлий, приязний світ, він виразно бачив вулканічний риф, що розтягнувся десь на сто метрів. Скелі були мов засіяні сонячним світлом. Уканьян навряд чи бачив рибу, але вже й уваги на неї не звертав. Його очі шукали *calcal* на скелях. Під водою він не міг перебувати надто довго, бо не хотів ризикувати: адже човник могло б відігнати надто далеко. Якщо в наступні кілька секунд він нічого не помітить, доведеться виринути і вдатися до другої спроби.

Навіть коли й десять разів доведеться пірнати! Навіть коли пірнати півдня. Таж неможливо повернутися на берег без мережі.

Аж тут він помітив поплавець.

Він похитувався на глибині десь десять-п'ятнадцять метрів над розколотим скельним виступом. Мережа була безпосередньо під поплавцем. Вона зачепилася, здається, в кількох місцях. Крихітні рифові рибки роїлися навколо вічок мережі й кинулися врозтіч, коли Уканьян підплив до них. Він розвернувся, став ногами на скелю й почав вивільняти мережу. Течія напинала його відкриту сорочку.

Виплутуючи мережу, Уканьян помітив, що вона вся розірвана.

Він приголомшено дивився на роздерту мережу. Самі скелі не могли б завдати такої шкоди.

Що ж у біса тут так лютувало?

І де те щось цієї миті?

Повнячись неспокою, Уканьян почав вивільняти мережу. Як бачив, її доведеться лагодити цілісінький день. Мало-помалу йому стало бракувати повітря. Мабуть, за один раз він не відчепить, але навіть роздерта мережа таки чогось варта.

Зрештою Уканьян зупинився.

Нема сенсу. Треба виринути, глянути, де човник, і пірнути ще раз. Поки він думав про це, навколо сталася зміна. Спершу йому здалося, ніби сонце затулила хмара. На скелях зникли танцівні світлі цятки, кам'яні виступи та рослини вже не відкидали тіні...

Уканьян сторопів.

Його руки, мережа — усе втратило барви і стало блідим. Навіть хмари не могли б спричинити таку раптову зміну. За секунду небо над Уканьяном потьмяніло.

Він лишив мережу і глянув угору.

Скільки сягало око, під поверхнею води виднів табун лискучих рибин завдовжки в руку. Вкрай приголомшений, Уканьян випустив частину повітря з легень, воно срібlistими перлинками піднялося вгору. Він запитував себе, звідки міг так раптом узятись такий величезний табун риби. Раніше він ніколи такого не бачив. Тіла рибин, здається, не ворушилися, лише вряди-годи він помічав здригання хвостового плавця або прискорений рух котроїсь рибини. І раптом увесь табун на кілька градусів змінив свою позицію, усі тварини виконали той рух одночасно і ще тісніше збилися до купи.

Власне, це була типова поведінка рибного табуна. І все-таки була якась відмінність. Уканьяна дивувала не так поведінка риб, як вони самі.

Їх просто було занадто багато.

Уканьян розвернувся навколо своєї осі. Хоч куди він дивився, незмірний рибний табун тягнувся в безкінечність. Уканьян задер голову й побачив у проміжку між рибинами тінь свого човника, виразно помітну на тлі кришталево чистої, іскристої воружкої поверхні. А потім закрився і цей останній проміжок. Стало ще темніше, а рештки повітря в легенях Уканьяна стали гостро пекти.

Золотисті макрелі, безпорадно подумав він.

На те, що вони відпливуть, навряд чи ще можна сподіватися. Він, власне, мав би радіти. За золотисті макрелі пропонують досить добру ціну на ринку, тож повна мережа цієї риби кілька днів годувала б рибалку і його родину.

Але Уканьян не відчував ніякої радості.

Натомість у його душу заповзав страх і опановував її.

Цей табун неймовірний. Він тягнеться від обрію до обрію. Невже макрелі розірвали його мережу? Табун золотих макрелей? Але як таке могло статися?

А тепер тобі треба піднятися, сказав собі Уканьян.

Він відштовхнувся від скелі. Прагнучи зберігати спокій, він повільно й контрольовано видихав рештки повітря. Його тіло підіймалося до тісно збитих рибин, які відокремлювали його від поверхні води, сонячного світла і від човника. Тим часом будь-який рух у табуні припинився, усе завмерло, то було безкінечне зборисько байдужості з виряченими очима. Уканьянові здавалося, ніби тварини чекають на нього, ніби вони тільки заради нього з'явилися отак просто нізвідки.

Вони хочуть затримати мене, промайнуло в нього в голові. Хочуть завадити мені дістатися до човна.

Уканьяна раптом охопив холодний жах. Серце немов зупинилося. Він уже не зважав на свою швидкість, не думав про розірвану мережу й поплавець, навіть про човен не було в голові жодної думки, тепер він думав тільки про те, як пробити страхотливу тисняву над собою і знову дістатися на поверхню, до світла, у свою стихію, до безпеки.

Кілька рибин відсахнулися вбік.

І тоді зсередини рибного табуна щось стало повзти до Уканьяна.

Трохи згодом вітер посвіжішав.

Але на небі й далі не було ані хмаринки. День був чудовий і ще не закінчився. Хвилі навряд чи й котилися жвавіше, тож чоловік у човнику й далі міг би почуватися затишно.

Але в човнику не було нікого.

Ніде нікого на всьому просторі.

Тільки *caballito*, один з останніх човників такого типу, повільно відпливав у відкритий океан.

ЧАСТИНА ПЕРША
АНОМАЛІЇ

«А другий янгол вилив свою чашу до моря. І сталася кров, немов у мерця, — і кожна істота жива вмерла в морі. Третій же янгол вилив чашу свою на річки та на водні джерела, — і сталася кров. І почув я янгола вод, який говорив: “Ти праведний...”».

Одкровення Іоанна Богослова, розділ 16.

«Минулого тижня до чилійського узбережжя прибило величезний неідентифікований труп, який швидко розпався на повітрі. За словами представників чилійської берегової охорони, та безформна маса становить тільки малу частину якоїсь більшої маси, що, як спостерігали, плавала у воді. Чилійські експерти не знайшли ніяких кісток, які навіть у такому стані були б наявні в хребетної тварини. Маса була надто велика для шкури кита, та й не пахла ним. Наявні тепер знання дають змогу провести дивовижні паралелі з так званими глобстерами. Ті желеподібні маси раз по раз прибиває до узбереж. Можна лише припускати, від яких тварин вони походять».

CNN, 17 квітня 2003 р.

4 березня

Трондгейм, Норвезьке узбережжя

Місто, власне, було надто затишним для вищих навчальних закладів та дослідних центрів. Надто до районів Баккландер або Молленберґ аж ніяк не пасував образ технологічного міста. Серед строкатої ідилії з модернізованих дерев'яних будинків, парків і по-сільському привабливих церков, будівель на палях коло річки і мальовничих затильних дворів зникало будь-яке уявлення про поступ, дарма що *NTNU*, Норвезький технологічний і природничий університет, стояв одразу за роґом.

Навряд чи якесь інше місто, крім Трондгейма, так конґеніально пов'язує минувшину і прийдешнє. Саме тому Сіґур Йохансон був у захваті, що живе на далекій від часу вулиці Кіркеґата в районі Молленберґ на першому поверсі пофарбованого вохрою будинку з двосхилим дахом і побіленими зовнішніми сходами й балкою над дверима, яка вибила б сльози з очей у кожного голлівудського режисера. Хоча Йохансон дякував долі за те, що присвятив себе біології моря, а разом із нею й узагалі одній із найсучасніших галузей досліджень, безпосередній теперішній світ цікавив його тільки певною мірою. Йохансон був візіонер і, як і всі візіонери, був не менш прихильний до цілковито нового, ніж до ідеалів минувшини. Його життям керував дух Жуля Верна. Ніхто, здається, не вмів так добре поєднати гарячий подих машини часу, архіконсервативну лицарськість і праґнення неможливого, як той видатний француз. От тільки сучасність була равликом, що тягнув на своїй спині тиск обставин і профанацію. Сучасність не знаходила собі належного місця в космосі Сіґура Йохансона. Він служив їй, визнавав, чого вона вимагає від нього, збаґачував її основу і зневажав її за те, що вона робить із того.

Коли того пізнього ранку він спрямував свій джип по зимовій вулиці Овре Баккландет, їдучи до дослідного центру *NTNU*, а праворуч від нього полискувала річка Нідельва, минувши на утверджувала свої права цілий довгий кінець тижня. Йохансон подорожував у лісах і відвідував далекі села, повз які пройшов час. Натомість улітку він брав би для поїздок «Ягуар», клав би в багажник кошик зі свіжоспеченим хлібом, запакованим у фольгу гусячим паштейом із крамниці делікатесів і пляшечку гевюрцтрамінеру, бажано 1985 року. Відколи Йохансон переїхав з Осло, він, так би мовити, зробив своїми цілу низку місць, де не товклося забагато спраглих відпочинку трондгеймців і туристів. Два роки тому він випадково опинився на березі прихованого озера і там, повнячись захвату, натрапив на невеликий сільський будинок, який украй потребував ремонту. Для пошуків власника знадобилося чимало часу, він займав одну з керівних посад у норвезькому державному нафтовидобувному підприємстві *Statoil* і жив тим часом у Ставангері, зате купівля будинку відбулася досить швидко. Той чоловік зрадив, що знайшов когось, хто бере будинок, і продав його за сміховинну ціну. За кілька тижнів по тому Йохансон, найнявши кількох росіян-нелегалів, дешевим коштом опорядив старий будинок, аж поки він став відповідати його уявленням про притулки, які наприкінці XIX століття правили бонвіванам за призначені для насолод замиські маєтки.

Там, поглядаючи на озеро, Йохансон просиджував на веранді довгі літні вечори, читав візіонерів з-поміж класиків, починаючи від Томаса Мора й закінчуючи Джонатаном Свіфтом і Гербертом Велсом, слухав Малера та Сібеліуса, дослухався до гри на фортепіано Гленна Гільда та симфоній Брукнера в інтерпретації Челібідаче. Йохансон зібрав чималу бібліотеку. Майже всі свої улюблені книжки, як і компакт-диски, він мав у двох примірниках. Він не думав відмовлятися ані від першого, ані від другого, байдуже, у якому будинку він перебував даної миті.

Йохансон вів машину по вулиці, яка полого підіймалася вгору. Перед ним видніла головна споруда *NTNU*, монументальна і схожа на замок будівля початку XX сторіччя, припорошена снігом. За нею тягнулася власне університетська територія з лекційними залами і лабораторіями. Там навчалася і жило десять тисяч студентів — ціле містечко. Усюди панувала гамірлива діяльність. Йохансон

дозволив собі задоволено зітхнути. На озері було просто чудово, він був сам і відчував незвичайне натхнення. Минулого літа він кілька разів запрошував до себе асистентку керівника відділу кардіології, вони познайомилися під час спільного лекційного туру. Обоє досить швидко дійшли до суті, але наприкінці літа Йохансон заявив, що стосунки скінчилися. Він не хотів зв'язувати себе, тим паче, що добре вмів оцінити реальність. Він мав п'ятдесят шість років, вона була на тридцять років молодша. Гарно на кілька тижнів. І не підлягає дискусіям, коли йдеться про життя; за цим порогом Йохансон і так лишав і лишив коли-небудь тільки вкрай небагато.

Він поставив машину на своєму постійному місці на стоянці й пішов до будівлі природничого факультету. Ідучи до кабінету, подумки востаннє обійшов озеро і мало не проминув Тіну Лунд, що стояла коло вікна і обернулася, почувши його.

— Ти трохи запізнився, — кепкувала вона. — Через червоне вино чи, може, не пускав тебе хтось?

Йохансон усміхнувся. Лунд працювала на *Statoil*, і то здебільшого в дослідних центрах фонду *Sintef*. Цей фонд належав до найбільших незалежних дослідних організацій Європи. Надто норвезька офшорна промисловість завдячувала йому кілька новаторських пропозицій. Не останньою мірою саме тісному зв'язку між *Sintef* і *NTNU* Трондгейм завдячував свою славу центру технологічних досліджень. Об'єкти *Sintef* були розподілені по всій території. Лунд, що, недовго й працюючи, забезпечила собі круте кар'єрне зростання і стала виконавцем обов'язків керівника проєктів з освоєння нових нафтових родовищ, з'явилася в морському технологічному інституті *Marintek* лише кілька тижнів тому.

Йохансон, знімаючи пальто, дивився на її високу струнку по-стать. Тіна Лунд подобалася йому. Кілька років тому між ними мало не почалися любовні стосунки, але на півдорозі до них вони якимсь чином дійшли згоди, що краще бути добрими друзями. Відтоді вони ділилися результатами своєї праці, а інколи ходили разом вечеряти.

— Старі чоловіки повинні висипатися, — відповів Йохансон. — Хочеш каву?

— Якщо вже хтось є.

Йохансон зазирнув у секретаріат і побачив там повний кавник. Його секретарки ніде й видно не було.

— Тільки з молоком! — крикнула Лунд.

— Знаю. — Йохансон розлив каву у дві великі чашки, додав в одну молоко і повернувся до свого кабінету. — Я знаю все про тебе. Невже ти вже забула?

— Так далеко ти ще ніколи не заходив.

— Ні, слава Богу, ні. Сідай. Що привело тебе сюди?

Лунд узяла каву, сьорбнула, проте аж ніяк не збиралася сісти.

— Я визначаю одного хробака.

Йохансон підняв брови і глянув на Лунд. Вона відповіла на його погляд так, немов чекала відповіді ще до того, як поставила запитання. Це було типовим для неї. Мала нетерплячий темперамент.

Йохансон випив ковток кави.

— Визначаєш?

Лунд замість відповіді взяла якусь посудину на матовій сталі підвіконня й поставила на письмовий стіл перед Йохансоном. Посудина була закрита.

— Подивись туди.

Йохансон відсунув засув і підняв вічко. Посудина була наполовину наповнена водою. Там виднілось щось волохате й довге. Йохансон пильно спостерігав.

— Ти здогадуєшся, що це? — запитала Лунд.

Він стелу плечима.

— Хробаки. Два. Чудові екземпляри.

— Ми теж такої думки. От тільки сушимо собі голову, що це за види.

— Та ж ви навіть не біологи. Це поліхети. Багатоцетинкові черви, якщо це каже тобі що-небудь.

— Я знаю, що таке поліхети. — Лунд завагалася. — Ти можеш дослідити й класифікувати їх? Хай там як, нам потрібно швидко отримати експертну оцінку.

— Авжеж. — Йохансон глибше нахилився над маленьким контейнером. — Як я вже сказав, це безперечно багатоцетинкові черви. До речі, досить гарні. Чорні, пістряві. На морському дні повно хробаків, я не знаю, що це за вид. А що у вас на думці?

— Якби ж ми знали.

— Ви навіть цього не знаєте?

— Їх знайдено на межі материка. На глибині сімсот метрів.

Йохансон почухав собі підборіддя. Тварини в контейнері здригнулись і перевернулися. Хочуть їсти, подумав він, але тут немає нічого, що вони могли б їсти. Йому видалося дивним, що хробаки

взагалі ще живі. Більшості організмів стає не дуже добре, коли їх дістають із такої великої глибини.

Йохансон підняв очі.

— Я можу глянути на них. Певне, завтра?

— Було б добре. — Лунд помовчала. — Скажи, ти звернув на щось увагу, правда? Це видно по твоїх очах.

— Можливо.

— На що?

— Я не можу сказати нічого певного. Я не знавець видів, не таксоном. Є багатоштиткові хробаки найрізноманітніших забарвлень і форм. Я не знаю повного асортименту, хоча знаю дуже багато. Ці хробаки видаються мені... авжеж, я ще не знаю.

— Шкода. — Обличчя Лунд спохмурніло. Потім раптом розсміялася: — Чому ти не йдеш одразу досліджувати і не поділишся зі мною результатами за обідом?

— Так швидко? А що, по-твоєму, я взагалі тут роблю?

— Як подумаю, якої години ти з'явився, ти аж ніяк не можеш поринати в працю.

На жаль, Лунд мала слухність.

— Гаразд, — зітхнув Йохансон. — Зустріньмося, як на мене, о першій годині в кафетерії. — Я можу вирізати з них невеликі фрагменти чи ти маєш намір тісніше заприятелювати з ними?

— Роби все, що вважаєш за слушне. До зустрічі, Сігуре.

Лунд поквапилася вийти. Йохансон дивився їй услід і запитував себе, чи не було б йому добре з нею. Але Тіна Лунд жила в темпі бігу. Занадто гарячкова для такого, як він, що полюбляє споглядальність і нерадо біжить за кимсь услід.

Йохансон проглянув пошту, запізнило відповів на кілька телефонних дзвінків, а зрештою переніс контейнер із хробаками в лабораторію. Він не мав жодного сумніву, що це поліхети. Вони, як і п'явки, належать до типу кільчастих червів і, по суті, не становлять якоїсь справді складної життєвої форми. А велика цікавість зоологів до них мала іншу причину. Поліхети належали до взагалі найдавніших відомих живих істот. Виявлені рештки доводять, що принаймні з середини кембрійського періоду вони існують у майже незмінній формі, а це все-таки п'ятсот мільйонів років. Якщо в прісній воді та на вологих землях поліхети трапляються рідко, їх дуже багато в усіх морських глибинах. Вони розпушують осади і правлять за поживу для

риб і раків. Більшість людей відчувають до них огиду, і то вже тому, що експонати, законсервовані в спирті, утрачають свої пишні барви. Натомість Йохансон дивився на тварин, які вижили, покинувши затоплений світ, і побачене видавалося йому дедалі гарнішим.

Кілька хвилин він спостерігав у контейнері рожеві тіла з виростами, схожими на мацаки, і пучками білих щетинок. Потім покапав на кожного хробака розчином хлориду магнію, щоб вони розслабилися. Є різні способи вбити хробака. Загальнопоширений — помістити в алкоголь, горілку або чистий спирт. Із погляду людини це означає смерть у стані повного сп'яніння, отже, не найгірший спосіб позбутися життя. Хробаки дивляться на це по-іншому й під час агонії скручуються в тверду грудку, якщо їх попередньо не розслабити. Саме для цього й потрібний хлористий магній. М'язи тварин засинають, тож потім можна робити з ними що завгодно.

Йохансон обережно заморозив одного хробака. Завжди добре мати один екземпляр у запасі, коли згодом з'явиться бажання провести генетичний аналіз або дослідити стабільний ізотоп. Другого хробака він зафіксував у алкоголі, знову якийсь час спостерігав його, потім поклав на одну з робочих поверхонь і виміряв. Записав, що рівно сімнадцять сантиметрів. Далі розрізав його вздовж і тихенько присвиснув.

— Хлопче, хлопче, — проказав він, — у тебе гарненькі зубки.

Хробак і всередині мав будову, яка однозначно свідчила про належність до кільчастих червів. Хобот, який блискавично випускають поліхети, хапаючи здобич, лежав, стиснутий, усередині тілесної оболонки. Він був устаткований хітиновими щелепами і численними рядами крихітних зубів. Йохансон уже бачив цілу низку таких створінь і всередині, і ззовні, але розмір цих щелеп переверщував усе, що він знав. Що довше він спостерігав хробака, то міцнішав його здогад, що цей вид ще не описаний.

Як практично, думав він. Честь і слава! Коли ще можна відкрити новий вид?

Але певності Йохансон не мав, отже, удався за порадою до інтранету і якийсь час порпався в джунглях даних. Вони й справді були приголомшливі. Цей хробак то був там, то не був. Мало-помалу Йохансон зацікавився по-справжньому. Праця так поглинула його, що він майже забув, чому узагалі досліджує цього хробака. А коли нарешті поспішив під скляними покрівлями університетських вулиць

до кафетерію, то вже запізнювався на чверть години. Заскочив у кафетерій, побачив Лунд за столом у кутку й пішов до неї. Вона сиділа в закутку пальми й махнула йому рукою.

— Вибач, — сказав Йохансон. — Ти довго чекала?

— Кілька годин. Я вмираю від голоду.

— Можна взяти нарізане м'ясо індички, — запропонував Йохансон. — Минулого тижня воно було просто чудове.

Лунд кивнула головою. Той, хто знав Йохансона, не сумнівався, що в питаннях смаку на нього можна покластися. Лунд замовила собі кока-колу. Йохансон дозволив собі келих шардоне. Поки він стромляв носа в келих, щоб винюхати сліди корка, Лунд нетерпляче йорзала на стільці:

— Ну?

Йохансон відпив ковточок і цмокнув губами:

— Пристойне. Холодне, з виразним смаком.

Лунд дивилася на нього й не розуміла. Потім відвела очі.

— Гарзд. — Йохансон поставив келих і закинув ногу на ногу. Надуживаючи терпіння Лунд, він отримував певну насолоду. Надто якщо вона в понеділок уранці навантажує його роботою, то має бути готова й до катувань. — Кільчасті черви, клас поліхети — це ми з тобою вже знаємо. Сподіваюсь, ти чекаєш не докладного звіту, на що знадобилися б тижні та місяці. Поки що я охарактеризував би твої два екземпляри або як мутації, або як новий вид. Або, щоб бути точнішим, і те, і те.

— Ти який завгодно, тільки не точний.

— Вибач. Що саме ти хочеш дізнатися?

Лунд описала йому місце знахідки. Воно досить далеко від материка, це там, де норвезький континентальний шельф опускається в глибину. Йохансон замислено слухав.

— А можна запитати, що тебе привело туди?

— Ми досліджували тріску.

— Ого, вона ще є? Яка радісна звістка!

— Не будь дотепником. Ти ж знаєш проблеми, які ми маємо з нафтою. Щоб нас не звинувачували потім, ми не хочемо лишити щось поза увагою.

— Ви будете платформу? Думаю, видобуток зменшується.

— Даної миті це не моя проблема, — трохи роздратовано відповіла Лунд. — Моя проблема полягає в тому, чи там узагалі можна

будувати. Так далеко від берега ми ще ніколи не бурили. Ми повинні перевірити технічні передумови. Ми повинні доводити, що працюємо, не шкодячи довкіллю. Отже, маємо розвідати, що там плаває навколо і яке там довкілля, щоб не заподіяти йому шкоди.

Йохансон кивнув головою. Наприкінці Лунд розповіла про результати конференції з питань Північного моря, після якої норвезьке Міністерство риболовлі критикували за мільйони тонн отруйних виробничих вод, які воно щодня виливає. Промислові стоки з незліченних офшорних підприємств у Північному морі й на норвезькому узбережжі насичені хімікатами, а до них додається ще й нафта, яку видобувають із морського дна і яка залягала там мільйони років. При видобутку воду звичайно очищають лише механічно від нафтових згустків і виливають безпосередньо в море. Цю практику сторіччями ніхто не ставив під сумнів. Аж поки уряд доручив Норвезькому інституту досліджень моря з'ясувати те питання, і головні результати цього дослідження злякали нафтові концерни не меншою мірою, ніж захисників довкілля. Певні речовини у промислових стоках завдають шкоди циклу розмноження тріски. Вони діють як жіночі гормони. Чоловічі особини стають неплідні або змінюють стать. Водночас, здається, під загрозою опинилися й інші види. З'явилася вимога про негайну зупинку зливу промислових стоків, що змусило нафтовидобувачів досліджувати альтернативи.

— Цілком слушно, що ви пильно стежите за цим, — схвалив Йохансон. — Що пильніше, то краще.

— Ти й далі допомагаєш мені, — гірко зітхнула Лунд. — Хай там як, під час пробних бурінь на континентальному схилі ми справді зайшли досить глибоко. Провели сейсмічні вимірювання і опустили роботів на глибину сімсот метрів, щоб зняти фотографії.

— Хробаків.

— Ми були приголомшені. Ми не сподівалися знайти їх там на дні.

— Дурниці. Хробаки трапляються всюди. А вище від семисот метрів? Там ви бачили їх?

— Ні. — Лунд нетерпляче йорзала на стільці. — То що тепер із тими клятими створіннями? Я б залюбки передали це все в архів, ми маємо ще цілу купу роботи.

Йохансон підпер підборіддя руками.

— Проблема з твоїм хробаком полягає в тому, — сказав він, — що тут, власне, є два хробаки.

Лунд дивилася на нього, нічого не розуміючи.

— Звичайно. Там два хробаки.

— Я маю на увазі не це. Я маю на увазі вид. Якщо я не помиляюся, цей хробак належить до недавно відкритого виду, про який досі нічого не знали. Цих хробаків відкрили в Мексиканській затоці, вони лазили по морському дні й вочевидь жилися бактеріями, які своєю чергою використовували метан як джерело енергії та розвитку.

— Та кажеш, метан?

— Так. І тут справді починає ставати цікаво. Твої хробаки надто великі для свого різновиду. Я маю на увазі, що є багатощетинкові черви завдовжки два метри й більше. До речі, досить давні. Але це зовсім інший калібр, і вони живуть в інших місцях. Якщо твої хробаки ідентичні з хробаками з Мексиканської затоки, то вони після свого відкриття значно вирости. Хробаки з Мексиканської затоки мали щонайбільше п'ять сантиметрів, а твої втричі довші. Крім того, на норвезькому континентальному схилі їх поки що не знаходили.

— Цікаво. Як ти це пояснюєш?

— Ти глузуєш із мене? Я не можу пояснити це. Єдина відповідь, яку я маю тепер, полягає в тому, що ви натрапили на новий вид. Щиро вітаю вас! Ззовні він нагадує мексиканського крижаного хробака, але за розміром і певними ознаками це зовсім інший хробак. Краще сказати, що це предок хробака, про якого ми думали, буцімто він давно вимер. Маленьке кембрійське страхіття. Мене тільки дивує...

Йохансон завагався. Той регіон зазнав такої пильної уваги з боку нафтовидобувних компаній, що на хробака таких розмірів давно б уже мали натрапити.

— Що? — підганяла Лунд.

— Або ми всі були сліпі, або твого нового приятеля раніше не було там. Можливо, він походить з іще більших глибин.

— А це веде нас до запитання, як вони змогли вилізти так високо. — Лунд на мить замовкла, а потім запитала: — Коли ти зможеш підготувати звіт?

— Бачу, ти знову доводиш мене до стресу.

— Таж не можу я, хай там як, чекати цілий місяць!

— Гаразд. — Йохансон заспокійливо підняв руки. — Я мушу розіслати твоїх хробаків по світу, бо ж навіщо тоді потрібні колеги. Дай мені два тижні. Й не намагайся ще дужче тиснути на мене. Швидше, хоч як хочеш, не вийде.

Лунд нічого не сказала. Поки дивилася просто себе, принесли страву, але вона й не доторкнулася до неї.

— І вони живляться метаном?

— Бактеріями, які живляться метаном, — поправив Йохансон. — Досить складна симбіотична система, про яку тямущі люди могли б розповісти більше. Але це стосується й хробака, про якого я *думаю*, що він споріднений із твоїм. Ще нічого не доведено.

— Якщо він більший за хробака з Мексиканської затоки, то має й більший апетит, — міркувала Лунд.

— Принаймні більший, ніж ти, — сказав Йохансон, глянувши на тарілку, якої вона не торкнулася. — А втім, дуже допомогло б, якби ти могла принести ще й інші екземпляри цього гігантського різновиду.

— Цього добра не бракуватиме.

— Ви маєте ще?

Лунд кивнула головою з дуже дивним виразом очей. Потім почала їсти.

— Рівно дюжину, — відповіла вона. — Але на дні їх ще більше.

— Багато?

— Треба подумати. — Лунд замислилася. — Я б сказала, кілька мільйонів.

Зміст

Пролог	9
14 січня	11
Частина перша. Аномалії	25
4 березня	27
12 березня	37
13 березня	53
18 березня	79
23 березня	95
5 квітня	105
6 квітня	129
11 квітня	148
12 квітня	185
18 квітня	224
20 квітня	238
22 квітня	243
24 квітня	266
26 квітня	280
29 квітня	285
30 квітня	293
1 травня	327
2 травня	345
3 травня	374

Частина друга. Château disaster 443

10 травня	447
11 травня	521
12 травня	580
14 травня	608
24 травня	650
8 червня	653

Частина третя. Independence 661

12 серпня	663
13 серпня	693
14 серпня	745
15 серпня	774

Частина четверта. Униз 905

Частина п'ята. Контакт 961

Епілог. Зі щоденника Саманти Кроув 991

15 серпня	993
Подяки	999